

dit hos clericos, sententia suspensionis aut excommunicationis percussos, posse absolvi, dimissa uxore et peracta poenitentia; et etiam, juxta arbitrium et prudentiam episcopi, posse ad superiores ordines promoveri, si perfectae vitae et conversationis deinceps fuerint, praesertim professione religiosa emissa. Nemo inficiabitur hunc citatorum canonum intellectum esse obvium omnino, attenda verborum vi et contextu. Hinc Abbas citatum *cap. 4, De clericis conjugatis*, intelligit de suspensione, et sic etiam Hostiensis; et tandem ipse Suarez, admittens in casu irregularitatem, fatetur nullum esse jus quod hos clericos faciat irregulares propter unicum matrimonium cum virgine. Proinde ex citatis responsionibus Alexandri III non videtur haec irregularitas satis probari. Sed neque magis probatur ex *cit. can. 24, caus. 27, qu. 1*, in Decreto, uti vellet Suarez. Nam hic canon agit de professis religionem, a quibus in re odiosissima regulae juris vetant argumentari ad ordinatos, et alium habet sensum, ut mox dicemus. Igitur irregularitas in casu non videtur in jure expressa; et ideo, ni fallimur, haberi potest uti dubia (1).

395. Haec quae diximus de prima specie bigamiae similitudinariae, applicantur etiam alteri speciei. Nimirum sententia communissima est esse irregularem ex defectu sacramenti et illum qui post solemnem religiosam professionem matrimonium cum virgine attentat et consummat (2). Innititur *cit. can. 24, caus. 27, qu. 1*, in Decreto, qui canon est synodi Ancyranae, quique statuit: « Quotquot virginitatem pollicitam praevaricatae sunt, professione contempta, inter bigamos, idest qui ad secundas nuptias transierunt, haberi debebunt ». Quod si mulieres praevaricatae inter bigamos habendae sunt, a fortiori, ait Sanchez, *l. c., n. 8*, id procedit in viris; qui proinde, utpote bigami, sunt irregulares. Nonnulli vero codices loco *praevaricatae* habent *praevari-*

(1) Icard, *n. 815*, in fine; D'Annibale, *l. c.*, § 420, *not. 18*; S. Thomas de hac irregularitate silet. Suarez, *l. c.*, sententiam contrariam irregularitati habet probabilem; et ideo ipsum reprehendit S. Alph., *l. c.*

(2) S. Alph., *VII, n. 448*; Suarez, *l. c., sect. IV, n. 2*; Schmalz., *I, XXI, n. 8*; Sanchez, *De matr., VII, XXV, n. 5, sequ.* etc.

cati; qua posita lectione, lex aperta esset. Ad rem facit etiam *can. 32, ejusd. caus. et quaest.*, qui est concilii Aurelianensis: « Si postea (idest post professionem) uxori fuerit sociatus (monachus), tantae praevaricationis reus numquam ecclesiastici gradus officium sortiatur ».

396. Contra hanc communem sententiam in primis animadverti forsitan posset canones synodi Ancyranae et Aurelianensis satis non esse ad irregularitatem introducendam, cum utraque synodus sit particularis. At fatendum est saltem Ancyranam synodum ubique fuisse receptam. Rectius autem dicitur, quoad citatum canonem synodi Ancyranae, communi in codicibus non haberi *praevaricati*, sed *praevaricatae*: qua lectione admissa, regulae juris vetant legem ad viros extendere. Imo de irregularitate haec non agitur sensusque longe alius est, nempe: virgines sacratas quae praevaricatae sunt, a gradu decidere et inter bigamos, qui tunc temporis alicui subiciebantur poenitentiae, amandandas. Monachos vero de quibus in concilio Aurelianensi, contrahere excommunicationem latae sententiae nunc Ordinariis reservatam, patet ex *cit. Clemen. un., De cons. et aff.*, et ex *const. Apostolicae Sedis, l. c.* Proinde non videmus quonam jure et haec irregularitas expressa sit (1). At certe non fieret irregularis neque ille qui post vota simplicia matrimonium contrahit et consummat cum virgine, neque ille qui matrimonium cum moniali solemniter professa attentat et consummat, quia pro his casibus irregularitas certe in jure expressa non est (2).

397. Ceterum in praxi non valde refert utrum ii clerici vel monachi irregularitate innodentur necne. Nam ratione censurae et infamiae facti certe prohibentur ad superiores ordines ascendere, et in receptis solemniter ministrare; imo si ministraverint, tunc contrahunt veram irregularitatem ex violatione censurae. Praeterea certum est episcopum qui potest ab excommunicatione eos absolvere, posse etiam ab hac irregularitate, si qua est, dispensare, ut mox

(1) Icard, *l. c.*; D'Annibale, *l. c.*; S. Thomas etiam de hac irregularitate silet.

(2) S. Alph., *VII, n. 499*; Sanchez, *l. c., n. 13*.

dicemus. Igitur in uno tantum casu interesset de irregularitate investigare, nempe si episcopus, dispensans a censura etiam quoad exercitium et receptionem ordinum, nollet tamen ab irregularitate dispensare; tunc enim clericus vel monachus licite ordines exerceret ac reciperet, si non esset irregularis; illicite, si esset irregularis; sed ille casus vix practicus est.

398. Huc usque determinavimus in quibusnam casibus irregularitas ex bigamia vel vera vel fictitia verificetur. Modo agentes de effectibus irregularitatis ex bigamia, dicimus hanc irregularitatem, sicuti quamlibet aliam, hodie prohibere collationem-receptionem omnium ordinum et etiam primae tonsurae, ut patet ex Conc. Trid., *sess. XXIII, cap. XVII, de ref. (n. 402)*, et declaravit etiam S. C. C. die 28 Jan. 1587. S. Paulus bigamos veros excludit a diaconatu, presbyteratu et episcopatu, cum alii gradus nondum essent instituti; sed deinde, etiam post aliorum graduum clericalium institutionem, veteres canones non prohibuerunt bigamos ab ordinibus minoribus et a subdiaconatu, quamdiu hic inter minores ordines recensitus fuit; quam disciplinam referunt *cap. 1 et 2, De bigamis*. Pariter irregularitas ex bigamia prohibet solemne exercitium ordinum susceptorum, ex *cit. cap. 2*, sive bona sive mala fide suscepti fuerint; et consequenter prohibet conferri-obtineri beneficium quod exercitium solemne suscepti ordinis requirat. Imo recte observat Suarez, *De censuris, disp. XLIX, sect. V, n. 4*: « Laicos bigamos non solum a susceptione etiam minorum repellendos esse, sed etiam admittendos non esse ad aliquod ministerium ecclesiasticum quod aliquem ordinem minorem per se postulet, quamvis interdum ob necessitatem soleat laicis concedi; nam et hoc ipsum vitandum esse decernit Conc. Trid. (*l. c.*) ».

399. Praeterea clericus saecularis in prima tantum tonsura aut in minoribus ordinibus constitutus, qui uxorem ducens efficitur bigamus vere, aut interpretative in primo casu, omni privilegio clericali est nudatus et coercitioni fori saecularis addictus est, consuetudine contraria non obstante, nec potest tonsuram aut habitum clericalem deferre

sub poena excommunicationis ab episcopo ferendae. Ita expresse Bonifacius VIII in *cap. un., cit. tit.* Aderat jam *can. 5, dist. 84*, in Decreto: « Quisquis clericus aut viduam aut certe secundam conjugem duxerit, omnis ecclesiasticae dignitatis privilegio mox nudetur ». Sed cum quaestio esset utrum haec nudatio foret latae an ferendae sententiae, illudque *nudetur* potius ferendam sententiam indicaret, Bonifacius VIII, *l. c.*, hanc controversiam sustulit, et declarans *cit. can. 5 (1)*, statuit clericum, bigamum effectum, privilegia clericalia amittere ipso jure. Exinde sequitur statutum Bonifacii VIII, sicut *cit. can. 5* quem declarat, non respicere nisi clericum qui factus est bigamus vere, aut interpretative in primo tantum casu. Praeterea clericus in majoribus ordinibus constitutus, matrimonium attentans, numquam comprehenditur sub *cit. cap. un., De bigamis (2)*; imo nec clericus in prima tonsura aut in minoribus ordinibus constitutus, si matrimonium quod contrahit, est invalidum (3), etiam admissa ejusdem clerici irregularitate; tandem nec religiosus solemniter professus qui nuptias inire audet (4).

400. Episcopus autem, bigamum scienter promovens, jure decretalium erat suspensus a collatione ordinum et a celebratione Missarum per annum, ex *cap. 2, De bigamis*, et ex *can. 2, dist. 55*, in Decreto. Disputant doctores utrum haec poena fuerit latae an ferendae sententiae; sed si erat latae sententiae, obsolevit, quia non legitur in const. *Apostolicae Sedis*.

401. Tandem de dispensatione ab hac irregularitate aliqua dicenda sunt. Non defuerunt qui affirmarent neque R. P. posse dispensare ab irregularitate ex bigamia vera, quae, a S. Paulo promulgata, juris divini esse videbatur. Id falsum est: nam in casu est vetitum simpliciter apostolicum, a quo R. P. et generale concilium dispensare utique possunt. Et si Lucius III, in *cap. 2, De bigamis*, affirmat in bigamis

(1) Glossa in *cit. cap. un. De bigamis etc., v. altercationis*.

(2) Fagnanus, in *comm. cap. 4, De bigamis, n. 28*; Schmalz., I, XXI, n. 12.

(3) Fagnanus, *l. c., n. 22 sequ.*

(4) Suarez, *De censuris, disp. XLIX, sect. V, n. 7*; Schmalz., *l. c.*

contra Apostolum dispensare non licere, id intelligendum est de sola gravi difficultate dispensationis. Contra glossam vero, *l. c., v. dispensare*, dicimus R. P. equidem efficere non posse ut bigamus vere non sit amplius bigamus, sed posse concedere ut bigamus promoveatur. Posse vero R. P. dispensare ab irregularitate ex bigamia fictitia nemo umquam dubitavit. Ceterum de hac dispensatione repetenda sunt quae alias diximus in genere de dispensatione irregularitatis a Sede Apostolica obtenta.

402. E contrario nonnulli putaverunt episcopum quoque, etsi sine speciali indulto, posse dispensare ab irregularitate ex bigamia vera aut interpretativa, saltem in casu necessitatis, quoad ordines minores et beneficia simplicia, imo etiam quoad ordines majores pro illis qui volunt Deo in religione servire (1). Hanc opinionem refutat Fagnanus, in *comm. cap. 2. De bigamis, n. 19 sequ.* Nobis sufficiat citare verba Conc. Trid., *sess. XXIII, cap. XVII, de ref.*, ubi praecipit caelibes esse assumendos ad statum clericalem, ac subdit: « Quod si ministeriis quatuor minorum ordinum exercendis clerici caelibes praesto non erunt, possint etiam conjugati vitae probatae, *dummodo non bigami*, ad ea munia obeunda idonei, et qui tonsuram et habitum clericalem in ecclesia gestent ». Igitur circa dispensationem ab hac irregularitate episcopi ex jure communi speciales facultates non habent. Imo quaestio est utrum episcopus vi decreti Tridentini, *sess. XXIV, cap. VI, de ref.*, possit dispensare ab hac irregularitate, quando peccatum grave occultum ex parte viri eidem causam dedit; aliis negantibus, quia etiam in hoc casu irregularitas est ex defectu, aliis affirmantibus, quia in hoc casu irregularitas est ex delicto occulto (*n. 217*). At cum dubium sit utrum irregularitas in casu sit ex defectu an ex delicto, cumque citatum decretum Tridentinum procedat etiam in hoc dubio (*n. 221*), sequitur episcopum posse in casu dispensare. Tandem, cessante infamia facti, episcopum posse dispensare etiam pro ordinibus majoribus ab irregularitate ex bigamia similitudinaria (si quae existit), licet haec irre-

(1) S. Thomas, in 4, *dist. 27, q. 3, art. 3.*

gularitas sit ex defectu, omnes admittunt (1), et saltem pro prima specie hujus irregularitatis satis patet ex dictis *n. 393*. Ceterum etiam excommunicatio quam clerici in sacri constituti, aut regulares religionem solemniter professi in casu contrahunt, est solum Ordinariis, ut dictum est, reservata, etiam in const. *Apostolicae Sedis*. Quod si hac excommunicatione innodati ordines solemniter exercere ausi fuerint, tunc contrahunt irregularitatem ex violatione censurae, a qua episcopus dispensare nequit nisi in casibus alias expositis.

403. Demum S. Alph., *VII, n. 453*, cum aliis, docet superiores regulares cum votis solemnibus ex privilegio Sixti IV posse dispensare cum suis subditis in omni bigamia. Nempe post emissam a subditis solemnem professionem possunt cum eisdem dispensare pro omnibus ordinibus; post emissam vero professionem simplicem ante solemnem, juxta praesentem disciplinam, non possunt dispensare nisi pro prima tonsura et ordinibus minoribus.

404. Concludimus animadvertentes, juxta communem sententiam, multiplicatis matrimoniis, non ideo multiplicari bigamiam veram, ita ut aequae sit irregularis bigamus, ac trigamus, quadrigamus, etc. (*n. 197*) (2). Proinde in petenda dispensatione sufficit exprimere se duo matrimonia contraxisse. His autem positis, eadem doctrina applicanda est casui quo existit simul bigamia vera et bigamia fictitia, aut multiplex bigamia fictitia, quia non potest plus praestare fictio quam veritas. Exceptio facienda est in illorum opinione qui putant hanc irregularitatem esse ex delicto, quando intervenit peccatum grave ex parte viri causans irregularitatem; tunc enim multiplex foret irregularitas si simul verificatur bigamia sine peccato et bigamia cum peccato, quia illa esset ex defectu, haec ex delicto, e. g. si bigamus

(1) S. Alph., *VII, n. 452*; D'Annibale, *I, § 420*; Salm., *X, IX, n. 41*; Suarez, *l. c., sect. VI, n. 48*; Sanchez, *l. c., n. 20*. De Angelis, *I, XI, n. 1*, refert S. C. C. die 28 Jan. 1587 declaravisse, probante Sixto V, episcopum posse dispensare pro prima tonsura.

(2) Schmalz., *I, XXI, n. ult.*; Pihing, *I, XXI, n. ult.*; Navarrus, *De bigamis, cons. 2*; Sanchez, *De matr., VII, LXXXVI, n. ult.*

verus modo matrimonium attentat et consummat cum repudiata.

b). De irregularitate ex homicidio vel mutilatione (1).

405. *Homicidium* lata significatione est *hominis occisio ab homine peracta*: stricta vero significatione haec occisio appellatur homicidium tantum, si fuerit voluntaria (2). Dicitur in primis *occisio*, idest vitae ademptio; nec interest quo modo quis fuerit interfectus, an ferro, an veneno, an fame etc., nec quantum vitae tempus ei fuerit ademptum (3). Additur *occisio hominis*, nempe cujuscumque, et ideo etiam abortus foetus animati est homicidium, ex *cap. 20, De homicidio*, nisi ejectus supervixerit, non vero abortus foetus inanimati (4); et ideo in *cap. 5, De homicidio*, ille qui dedit mulieri venena sterilitatis, non dicitur esse homicidam, sed dicitur: *Ut homicida teneatur*. Demum subditur *ab homine peracta*, quia si homo ab alia causa sive animata sive inanimata interficatur, non est homicidium, sed infortunium, vel pauperies.

406. *Mutilatio* autem est membri abscissio. Porro *membri* nomine in probabiliori et communissima doctrina venit pars corporis quae proprium et a ceteris distinctum officium habet; non item quae subsidiariam tantum operam praestat (5). Hinc manus, brachium, pes, oculus, lingua, mamilla mulieris, etc., sunt totidem membra. E contrario auricula et nasus non sunt membra, quia, iis ablati, non tollitur omne officium audiendi aut olfaciendi; nec dentes qui sunt instrumenta maxillarum ad cibos mandendos; nec capilli et barba; nec unus digitus, imo nec duo digiti cum medietate palmae, ut videtur, quia qui haec amisit, in *cap. 2, De clerico aegrotante*, non dicitur mutilatus, sed debili-

(1) Vide canonistas in tit. *De homicidio voluntario et casuali*, XII, lib. V *Decret.*

(2) Suarez, *De censuris*, disp. XLIV, ab initio.

(3) D'Annibale, I, § 421.

(4) D'Annibale, l. c., not. 2; Suarez, l. c., sect. II, n. 13; sect. III, n. 4.

(5) S. Alph., VII, n. 379, plures alios citans; D'Annibale, l. c.

tatus; nec pars membri, e g. pars linguae (1). Tandem ambo testiculi sunt membrum, quia propriam operationem habent, nempe efformandi semen; non vero unus tantum, quia unus non habet officium ab altero diversum, cum uterque ad operationem concurrat; item membrum virile est membrum, ut ex ipso nomine patet. *Abscindere* autem est separare a corpore. Quamobrem abscissio non intelligitur, si membrum laesum vel deformatum tantum fuerit, imo nec si factum fuerit prorsus inutile (2). Ex his igitur patet quid sit mutilatio in sensu stricto.

407. Nos in praesenti agimus de homicidio et mutilatione solum in ordine ad irregularitatem. Cum enim non deceat eum qui hominem interfecit aut mutilavit, etiam sine culpa, esse ministrum illius qui fuit *mitis et humilis corde*, Ecclesia eum removet a clero seu declaravit irregularem, sive ex delicto, si occidens vel mutilans peccatum commisit, sive ex defectu lenitatis. In veteri Testamento Deus praeceperat, *Exod.*, XXI, 14: *Si quis per industriam occiderit proximum suum, et per insidias, ab altari meo evelles eum, ut moriatur*; et licet haec lex, utpote caeremonialis, per adventum Christi cessaverit, tamen Ecclesia eandem recepit extenditque ad alias etiam homicidii species et ad mutilationem. Igitur in subjecta materia haec sit regula generalis: *Qui aliquem occidit vel mutilat, est irregularis*; infra autem videbimus exceptiones, quibus aliquando occidens vel mutilans non est irregularis, et e contrario aliquando etiam ille est irregularis qui de facto ipse propriis manibus nec occidit nec mutilavit.

De irregularitate ex mutilatione passive spectata supra locuti sumus, agentes de irregularitate ex vitio corporis.

408. Si quaeratur quanam sint relationes inter irregularitatem ex homicidio et irregularitatem ex mutilatione, respondemus, in genere in odiosis non dari argumentum ab ho-

(1) D'Annibale, l. c.; S. Alph., l. c., plures alios citans; Salm., X, XXVIII, n. 22, contra Suarez, l. c., sect. II, n. 6, aliosque qui putant etiam nasum, digitos, auriculam esse membra, quia per horum abscissionem jam aufertur corporis integritas.

(2) D'Annibale, l. c.

micidio ad mutilationem, dari vero a mutilatione ad homicidium, quia mutilatio in homicidio continetur tamquam pars in toto: e contrario in favorabilibus dari argumentum ab homicidio ad mutilationem, non vero a mutilatione ad homicidium (1). Hinc probata irregularitate pro homicidio, per se non sequitur irregularitas pro mutilatione, ut per se patet; sed si probaretur irregularitas pro mutilatione, statim sequeretur irregularitas etiam pro homicidio. Concessa potestate dispensandi ab irregularitate ex homicidio, sequitur concessam etiam esse potestatem dispensandi ab irregularitate ex mutilatione. Reservata vero potestate dispensandi ab irregularitate ex homicidio voluntario, non sequitur esse quoque reservatam potestatem dispensandi ab irregularitate ex mutilatione.

409. Porro irregularitas numquam contrahitur, si occisio vel mutilatio de facto sequuta non est quacumque demum de causa (n. 191), e. g. si iudex morte reum damnavit, qui deinde a principe gratiam obtinuit: quod semel pro semper dictum sit.

Quid in dubio de patrata occisione vel mutilatione? Debet applicari doctrina tradita n. 162 sequi. At si homo fuit certe occisus et graviter dubitatur utrum Titius illum interfecerit an alius, sequentia notanda sunt. Si Titius est sacerdos, in cap. 12, 18 et 24, *De homicidio*, statuitur ipsum debere a *sacris ordinibus*, vel a *sacerdotali officio*, vel a *ministerio altaris* abstinere. Consequenter cum omnes alii gradus clericales in praesenti disciplina sint *gradus* ad sacerdotium, Titius, si non est sacerdos, nequit in tali dubio ad ullum gradum promoveri, et nec ad primam tonsuram: sicuti sacerdos nequit in episcopum consecrari (n. 152). Num vero in hoc dubio prohibeatur etiam exercitium aliorum ordinum susceptorum praeter sacerdotium: num ea quae diximus extendi debeant ad casum quo dubitatur utrum homo revera occisus sit necne, et ad casum mutilationis, non bene constat (2): proinde prohibitio dubia est.

(1) Suarez, l. c., disp. XLIV, sect. II, n. 4; Schmalz., V, XII, n. 190 sequi.

(2) S. Alph., VII, n. 327; D'Annibale, I, § 428.

410. His positus, ut aliquo ordine procedamus in expositione hujus irregularitatis valde difficilis, animadvertimus homicidium vel mutilationem aliquando *ex facto privato* procedere, aliquando *ex facto publicae auctoritatis*. In utroque casu irregularitas enascitur; sed in primo casu enascitur ex delicto quod committitur quodque non semper esse delictum homicidii vel mutilationis ex dicendis patebit; in altero aliquando ex delicto, aliquando ex defectu lenitatis, ita ut irregularitas ex defectu lenitatis ortum habeat tantum ex homicidio vel mutilatione jussu publicae auctoritatis commissa (1). Sed jam de singulis.

411. I. Occisio vel mutilatio *facto privato* commissa distinguitur in *voluntariam* et *non voluntariam*, quae deinde subdividitur in *necessariam* et *casualem*, juxta rubricam *cit. tit.*, *De homicidio voluntario et casuali*, et Conc. Trid. *sess. XIV, cap. VII, de ref. (n. 456)*, et *sess. XXIV, cap. VI, de ref., (n. 217)* (2). Distinctim igitur loquemur de occisione vel mutilatione *voluntaria, necessaria, casuali*.

412. 1° Magni interest, etiam pro praxi, determinare quandonam homicidium dicatur et sit voluntarium, quia Conc. Trid., *cit. sess. XXIV, cap. VI*, concedens episcopis potestatem dispensandi in omnibus irregularitatibus et suspensionibus ex delicto occulto provenientibus, excipit eam quae oritur ex homicidio voluntario. Videamus igitur quandonam homicidium sit voluntarium in sensu Conc. Trid., *l. c.*

413. Jam vero occisio vel mutilatio dicitur voluntaria quando, citra casum legitimae defensionis ac metus gravis, occidens vel mutilans vult mortem vel mutilationem seu explicite seu implicite, volens nimirum actionem ex qua sciebat mortem vel mutilationem suapte natura sequi, licet forte de morte vel mutilatione explicite non cogitaverit; quia

(1) Schmalz., V, XII, n. 214; D'Annibale, I, § 421. Vide supra pag. 195 in nota.

(2) Glossa, in cap. 6, *De homicidio etc.*, § *Clericos, v. consilium*: «Distingue circa hanc materiam: aut committitur homicidium voluntate, aut casu, aut necessitate».

moraliter idem est velle talem causam proximam et velle effectum; e. g. qui vult applicare ignem segeti, eo ipso satis vult incendium; qui vult propinare venenum quod scit esse mortiferum, eo ipso satis vult mortem; qui vult graviter percutere in ventre mulierem praegnantem, eo ipso satis vult abortum; qui vult sclopum explodere in locum hominibus refertum, eo ipso satis vult homicidium; qui vult ense percutere in quacumque parte potest, et quomodo potest, eo ipso satis vult mortem, etc. (1). Intentio autem mortis vel mutilationis praesumitur, effectu sequuto, nisi aliud probetur, quia animus talis praesumitur qualem verba vel facta ipsa declarant, nisi aliae conjecturae concurrant quae hanc praesumptionem tollant, et probationis onus in adversarium rejiciant (2).

414. Quid vero si occidens vel mutilans mortem vel mutilationem alicujus voluit explicite vel implicite in rixa? Nisi occisio vel mutilatio fiat in actu primo-primo, ut aiunt, qui est involuntarius, sed difficile in foro externo probari potest, putamus occisionem vel mutilationem esse voluntariam, quia notio data apprime applicatur. Confirmatur quia homicidium voluntarium, de quo Conc. Trid., est homicidium *voluntate* seu *ex proposito* commissum, per oppositionem ad homicidium *casu vel vim vi repellendo* perpetratum: atqui homicidium in repentina rixa non accidit *casu vel vim vi repellendo*, sed *voluntate* seu *ex proposito* committitur, ut supponimus; et ideo est voluntarium (3). Neque dicas homicidium voluntarium ex Conc. Trid., *cit. sess. XIV, cap. VII*, esse quando quis *per industriam occiderit proximum suum et per insidias*, quod in casu non verificatur (4). Nam respondemus Conc. Trid., *l. c.*, in primis referre ea verba Exodi, et deinde legem ponere: in

(1) Schmalz., V, XII, n. 3 sequ.; Pirhing, n. 3; Reiff., n. 3; D'Annibale, I, § 422; Suarez, *disp. XLIV, sect. I, n. 1 sequ.*

(2) Schmalz., *l. c.*, n. 14 sequ.

(3) S. Alph., *l. c.*, n. 394, qui hanc doctrinam dicit probabiliorē; Suarez, *l. c.*, n. 3; Navarrus, *Cons. XXVII, n. 240*; Diana, *XXI, n. 19*.

(4) Salm., X, VIII, n. 6 qui alios citant, inter quos tamen immerito recensetur Diana qui seipsum, *l. c.*, in nota praecedenti retractavit; D'Annibale, I, § 429, not. 14.

hac autem lege distinguit duplicem homicidii speciem, nempe homicidium *voluntate* seu *ex proposito*, et homicidium *casu vel vim vi repellendo commissum*: primum est voluntarium, alterum involuntarium juxta *sess. XXIV, cap. VI*; atqui Conc. Trid. a prima homicidii classe non excludit homicidium in repentina rixa commissum. Haec adeo clara esse videntur, ut valde dubitemus de contrariae doctrinae probabilitate.

Alios casus occisionis vel mutilationis voluntariae infra expendimus.

415. Porro qui voluntarie aliquem occidit vel mutilat, profecto gravissime peccat et irregularitatem contrahit ex delicto homicidii. Irregularitas occidentis patet ex omnibus capitibus in tit. *De homicidio voluntario et casuali* contentis aliisque juribus, quorum plura infra citamus. Irregularitas mutilantis desumitur ex *Clem. un., ejusd. tit.*, ubi Glossa, *v. mutilet*, alia etiam jura parallela citat. Neque aliquid refert quod quis unum pro alio occiderit vel mutilaverit (1); quo errore non obstante, occisio vel mutilatio remanet voluntaria, ut explicat Fagnanus, in *comm. cap. 12, De homicidio, n. 68 sequ.*, et Schmalz., V, XII, n. 237, cum aliis. Eadem irregularitate tenetur ille qui alteri inflixit vulnus lethale, vel venenum propinavit ex quo etiam post longum tempus de facto mors sequuta est, licet ante vulnerati mortem homicidam poeniteat de vulnere inflictio aut de propinato veneno; quae poenitentia minime impedit quominus homicidium in casu dicatur et sit voluntarium (2). Tandem plures censent non esse irregularem Titium qui lethaliter percussit Sempronium, quem Maevius, independenter omnino a Titio, deinde interficit (3); quibus contradicunt Fagnanus, in *comm. cap. 18, De homicidio*, et alii plures. Proinde in casu irregularitas videtur dubia (*n. 162 sequ.*). Quod si dubium sit num percussio Titii mortem Sempronii causaverit vel acce-

(1) Suarez, *disp. XLV, sect. VI, n. 18*; D'Annibale, *l. c.*; S. Thomas, 1, 2, *qu. 76, a. 3*. Exemplum habes in *Nepesina, Dispensationis ab irregularitate, 13 Julii 1782*.

(2) S. Alph., VII, n. 368; Suarez, *disp. XLIV, sect. III, n. 5*.

(3) S. Alph., *l. c.*, n. 369, cum Layman et pluribus aliis.

leraverit, non videtur Titius ab irregularitate excusari posse (1), quia cum percussio fuerit lethalis, praesumitur mortem causavisse vel acceleravisse. Utrum vero vulnus inflic- tum aut venenum propinatum fuerit mortale et ex eo mors sequuta sit necne, ex circumstantiis et praesertim ex medicorum iudicio determinari debet.

416. Est etiam irregularis ex delicto ille qui sibi abs- cidit digitum aut partem digiti, licet haec non sit mutilatio proprie dicta, ex speciali dispositione in *can. 6, dist. 55*, in Decreto, ubi haec datur ratio, quia in eo « voluntas est iudicata quae sibi ausa fuit ferrum injicere ». Excipe si quis sibi amputat digitum superfluum, ut notat Glossa, *l. c., v. digiti*; aut sibi digitum amputat in casu necessitatis ad vitam servandam, e. g. quia serpens digitum momordit quem oportet statim amputare; nam in hoc casu delictum abest, et haec irregularitas, uti diximus, est ex delicto. At qui alii digitum aut digiti partem abscondit, probabiliter non est irregularis, quia haec irregularitas non est expressa neque in iuribus quae in genere statuunt irregularitatem ex mutilatione, cum in casu mutilatio proprie dicta non adsit; neque in *cit. can. 6, dist. 55*, quia hic canon loquitur de amputante seipsum et stricte est intelligendus; neque in alio jure quod nullibi legitur (2).

417. Ex dictis sequitur esse irregularem ex delicto qui sibi abscondit virilia, etiamsi id fecerit studio castitatis: nam seipsum culpabiliter mutilat, et praeterea id aperte statuitur in *cap. 3, 4, 5, De corpore vitiatis ordinandis vel non*, et in *can. 4, 5, 7, 8, 9, cit. dist. 55*, in Decreto. Idem dicas, si quis culpabiliter sibi fecit amputari virilia ex *cit. cap. 3, De corpore vitiatis*; aut si quis alteri culpabiliter virilia amputavit. Quod si quis hanc amputationem passus est aut alteri fecit ex iuxta causa, e. g. propter sanitatem, deficiente delicto, deficit irregularitas, ex *cit. cap. 3 et 5, De corpore vitiatis*, et ex *cit. can. 7, 8, 9, dist. 55*, in Decreto; item si quis hanc amputationem sibi aut alteri fecit sine justa

(1) S. Alph., *l. c.*

(2) S. Alph., *VII, n. 379*, cum aliis communissime.

quidem causa, sed in bona fide putans se obsequium praes- tare Deo, non est irregularis; quae tamen bona fides in foro externo non praesumitur, et ita videtur intelligendum *cit. cap. 4, De corpore vitiatis*. Quid vero si testiculi tantum fuerunt culpabiliter amputati? Et si unus tantum amputa- tus fuit, irregularitas non intelligitur, quia non est vera mutilatio, et specialis canon statuens hanc irregularitatem non adest. Si uterque, irregularitas contrahitur, sive alteri sive sibi hanc amputationem quis fecerit, quia est proprie dicta mutilatio, licet nonnulli apud S. Alph., *VII, n. 380, 418*, aliter senserint, quibus adde D'Annibale, *l. c., not. 14*. Quod si quis culpabilem causam dedit tali abscissioni sed absque suo consensu, e. g. accedens ad conjugatam et ita dans causam ut a marito sibi virilia abscondantur, non est irregularis (1).

418. Quaeritur num sit irregularis qui alteri membrum, e. g. brachium, reddit inutile aut membrum inutile abscondit. Si unus idemque in primis membrum reddit inutile ac deinde illud amputat, de irregularitate dubitandum minime est (2). Si quis membrum reddit inutile, quin tamen postea abscondat, probabiliter non est irregularis, quia haec, defi- ciente abscissione, non est proprie dicta mutilatio (3). Con- tradicunt Suarez, *disp. XLIV, sect. II, n. 2*, S. Alph., *VII, n. 380*, alique, quia membrum prorsus inutile est aridum et mortuum: quod falsum est, quia alias brevi tabes- ceret. Tandem idem repetas de illo, qui membrum inutile abscondit quin illud prius inutile reddiderit; nam cum hoc membrum non habeat actum, non est membrum formaliter (*n. 406*) et ideo rursus abest proprie dicta mutilatio (4).

419. Haec de ipso auctore occisionis vel mutilationis; modo videamus utrum hanc irregularitatem contrahant necne illi qui licet occisionem aut mutilationem propriis manibus non committant, tamen ad occisionem vel mutilationem concurrunt vel moraliter vel physice.

(1) S. Alph., *l. c., n. 417*; Suarez, *l. c., disp. LI, sect. II, n. 8*.

(2) D'Annibale, *l. c., § 421, not. 8*.

(3) D'Annibale, *l. c.*, cum Navarro, Palao, Covarruvias.

(4) D'Annibale, *l. c.*; Salm., *X, VIII, n. 27*; S. Alph., *l. c.*

420. Moraliter concurrunt ad occisionem vel mutilationem *mandans, consulens, non prohibens, consentiens*.

421. *Mandans* occisionem aut mutilationem, sequuto effectu, est profecto irregularis ex occisione vel mutilatione voluntaria. Probatur ex *cap. 11, De homicidio*: « Diaconus qui *homicidio causam dedisse* videtur, non videtur ad sacerdotium promovendus ». Imo Bonifacius VIII, in *cap. 3 ejusd. tit., in 6°*, statuit: « Is qui mandat aliquem verberari, licet expresse inhibeat ne occidatur ullatenus vel membro aliquo mutiletur, irregularis efficitur, si mandatarius, fines mandati excedens, mutilet vel occidat: cum mandando in culpa fuerit et hoc evenire posse debuerit cogitare ». Et Glossa, in *cap. 6, De homicidio, § Clericos, v. consilium*: « Homicidium committitur facto, consilium, praecepto et defensione... Et sic distingue circa hanc materiam: aut committitur homicidium voluntate, aut casu, aut necessitate. Si voluntate quod fit tribus modis, facto, praecepto et consilio... et lingua sive adhortatione. In quocumque ipsorum casuum quis committit homicidium, non solum non debet promoveri, sed in perpetuum debet deponi...; et etiamsi paganum interfecerit, irregularis efficitur, sive Saracenum ». Quod si mandans mandatum ante mortem revocavit et revocatio sufficienter reipsa intimata fuit mandatario qui nihilominus mortem intulit, aut mutilavit, mandans ab irregularitate excusatur, quia non est amplius causa occisionis vel mutilationis (1); et ad revocationem mandati sufficit quaecumque significatio mutatae voluntatis, etiamsi non verbis sed factis fiat, e. g. si mandans rediit in amicitiam cum illo cujus mortem procurabat, et hoc scit mandatarius. Pariter irregularitatem mandans non contrahit, si certum est ipsum non influxisse in homicidium vel mutilationem (2); si est tantum probabile, vide *n. 409*; sed haec certitudo aut positiva probabilitas difficile haberi poterit.

Mandans videtur irregularis etiam in casu quo mandatarius, dum vult mandatum executioni demandare, ipse inter-

(1) Suarez, *l. c., disp. XLIV, sect. III, n. 7 sequ.*, cum communi.
(2) S. Alph., *VII, n. 370 sequ.*

ficitur (1) quia mandans ejus mortis vera causa fuit: sed hoc homicidium non est voluntarium mandanti. Item non est voluntarium mandanti in casu Bonifacii VIII, *l. c.*, ut censuit etiam S. C. C. apud Fagnanum in *cit. comm. cap. 12, De homicidio, n. 55* (2). Imo nec est voluntarium mandanti homicidium, si mandans jusserat famulo ut interficeret Joannem, et famulus, putans se interficere Joannem, de facto interfecit Petrum, ut eadem S. C. C. resolvit die 9 Jan. 1587, apud eundem auctorem, *l. c., n. ult.*

Ceterum quocumque modo detur mandatum, dummodo mandatarium moveat, satis est pro occisione aut mutilatione voluntaria et irregularitate (3) quia semper verum est mandantem esse moralem causam occisionis vel mutilationis.

422. Mandanti accensetur cogens alium physice vel moraliter ad occasionem vel mutilationem perpetranda.

423. *Consulentem* homicidium plerique affirmant esse irregularem, alii negant; nos distinguimus.

Si quis dedit simplex consilium: e. g., te Titius offendit, occide eum; fortasse de irregularitate dubitari potest, quia semper dubitari non immerito potest num illud consilium ad homicidium revera determinaverit delinquentem, qui forte paratus erat ad delinquendum etiam absque consilio. At si quis dedit consilium persuasivum et instructivum, idest renuentem induxit ad homicidium perpetrandum, afferens varias rationes, indicans modum illud impune committendi etc., putamus esse irregularem ex delicto homicidii voluntarii. Sane ipse est vera homicidii causa moralis, prouti tradit etiam S. Augustinus in *can. 1, De poenitentia*, in Decreto. Item in *cap. 2, De clericis pugnantis in duello*, ibi: « Homicidium autem tam facto, quam praecepto, sine *consilio* aut defensione non est dubium perpetrari ». Et in *cap. 6, De homicidio*, legitur: « Qui vero se asserunt animum regis inflammasse ad odium, unde homicidium fuit secutum, dure et aspere, sed non ita severe sunt puniendi; *nisi forte*

(1) Suarez, *l. c., n. 18.*

(2) Vide folium S. C. C. in *Terracinensi*, 19 Apr. 1766.

(3) Suarez, *l. c., n. 14.*